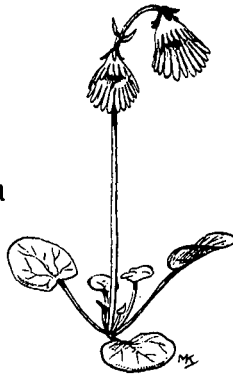

Voorjaarsflora

in het Bernerobderland

Soldanella alpina

'Moeten we alweer naar Schwanden, we zijn er al vier keer geweest', zo luidde het bezwaar van mijn vrouw. Doch toen ze er dit jaar weer was, vond ze het maar wat fijn. Voor 65-plussers is het een berggebied waar men gemakkelijk kan wandelen; men kan er vele kanten uit. We gaan er altijd heen met de trein en nemen bij het bespreken meteen het zg. Ferienabonnement voor het Bernerobderland. Dat biedt vijf dagen vrij reizen en tien dagen voor half geld met de trein, bus en boot, en dat halfgeld is ook van toepassing op de dure bergbaantjes, alles natuurlijk alleen op het overigens grote district van de Brünigpas tot Zweisimmen en van Thun tot Kandersteg.

Een gunstige tijd is van half mei tot half juni, want daarna beginnen de regen- en onweersdagen. In 1974 was de regentijd na vier maanden van kou en droogte al begin mei begonnen. De weiden kleuren zich dan zienderogen, waarbij niet het gras maar de bloemenpracht overheeft. Het geel van Ratelaar, Zonneroosje, Hauwklaver en Wondklaver mengde zich met het rood en violet van Esparcette, Beemdkroon en Duifkruid.

Het is ook de tijd van de orchideeën. In het sparrebos, geen vijf minuten van ons hotel, zien we de eerste al: het bruine Vogelnestje met slechts wat schubben aan zijn stengel, doemt in elk donker bos op. Liever zien we het Witte bosvogeltje aan de bosranden, het zeldzamere Rode bosvogeltje dat wat later bloeit en het Bleke bosvogeltje dat je daar nog minder tegenkomt. Ook de Aangebrande orchis is er zeldzamer dan vroeger. Op de plaats waar we ze vroeger wisten te staan, wordt nu door de jeugd gevoetbald, waardoor ze er verdwenen.

Vogelnestje

Aangebrande orchis

Vlak aan de weg van Schwanden naar Hofstetten zijn twee veldjes vol Rondbladig wintergroen, in een der veldjes bovendien vijf Vliegenorchissen. Behalve het Rondbladig wintergroen zien we ook enkele exemplaren van de in Nederland niet voorkomende *Pyrola chlorantha*, waarvan de bloemkroon meer groenachtig is. Nu we toch op weg zijn, wandelen we door naar Hofstetten. Als we uit het laatste bos zijn gekomen, bekijken we rustig vanaf een bank de omgeving. Opvliegende Kramsvogels verdwijnen al tjakkend in de bomen. Duidelijk kunnen we zien, dat we in een gletscherdal zitten. De steile wanden van het Aardal rechts en die van het Brienzler Rothorn-Wielerhorstcomplex links demonstreren als het ware hoe de enorme gletscher in het kalkgebergte, ontstaan uit de vroegere binnensee van het Juratijdvak, het dal heeft uitgeschuurd. Rechts kijken we tegen een heuvel aan, waarin zich een beroemde ontsluiting met een schitterende plooiing bevindt, die wij tijdens de treinreis Brienz-Luzern en bij een rit naar de Axalp te zien krijgen.

Bij de houtzagerij rechts van Hofstetten kunnen we het pad omhoog, langzaam stijgend, om even de Kranssalomonszegel te zoeken. Het pad dat naar links afbuigt volgend, bereiken we de Weissensee. Langs het pad en op de veldjes in de omgeving zien we duizenden exemplaren van een violetbloemige Maagdenpalm, een zeldzame kleurvariëteit van de als regel blauwe *Vinca minor*. Langs witte Welriekende nachtorchissen bereiken we Brienzwiler. Hier kunnen we met de bus terug, doch we geven er de voorkeur aan, naar Hofstetten terug te wandelen. We hopen langs die weg Vetblad te vinden. Wanneer het nog niet bloeit, kunnen we toch wel naar de bladrozetten tussen mosbulten in rotsholten zoeken. Allicht zien we dan de omgekrulde bladranden, waarin kleine gevangen insecten worden verteerd.

Mogelijkheden voor tochten zijn er vele. Ze lopen we naar Brienz in ongeveer tien minuten naar beneden. Daar gaat de boot naar Giessbach, vanwaaruit we naar boven kunnen lopen of het kleine kabelbaantje nemen. Bij het restaurant genieten we dan van de zeven watervallen boven elkaar. Men kan er ook via een pad langs gaan. Eerst stijgen we nog een eindje, om dan langzaam naar Iseltwald af te dalen. Tussen de bomen door hebben we mooie kijkjes op het meer. Mogelijk zien we daar de Rode wouw boven cirkelen en plotseling naar beneden duiken. Heeft hij een vis bemachtigd, dan verdwijnt hij tussen de sparrebossen boven Schwanden. We constateren onderweg dat de Wilde judaspenning (*Lunaria rediviva*) zich elk jaar nog meer uitbreidt. Ook de vele Tongvarens tussen de rotsblokken krijgen natuurlijk onze aandacht. Waar de zon wat meer door het dichte bladerdak komt, groeien Christoffelkruid (vroeger Gifbes geheten), de Aar- en de Bos-erpeprijs volop. De weiden tussen de bossen staan vol Klokjes- en Ooievaarsbek-soorten. Ook Gentianen zien we er tussen. We blijven enige tijd boven en keren na de afdaling met de boot terug.

Christoffelkruid

Wildemanskruid

Als onze Zwitserse gastheer Herr Bonino ons verzekert dat het boven mooi weer zal zijn, gaan we naar het hoog gelegen Mürren, vanuit Lauterbachbrunnen eerst met het baantje naar Grütschalp en dan verder met de tram. Op het terras van een zelfbedieningsrestaurant in Mürren genieten we van het schitterende gezicht op de Jungfrau en haar burenen. Daarna gaan we te voet terug naar Grütschalp, langzaam dalend, terwijl we onderweg uitkijken naar het witbloemige Vetblad (*Pinguicula alpina*). De rozetten zitten als het ware tegen de rotswanden vlak langs het pad geplakt. Gelukkig lopen honderden mensen er aan voorbij zonder te weten, wat daar allemaal voor bijzonders groeit. Wij laten natuurlijk alles rustig staan, want ondanks het feit dat het beschermde planten zijn, zijn er altijd nog talrijke 'plukkers' en we geven niet graag een slecht voorbeeld!

Is boven nog niet alle sneeuw weggedood, dan steken bloeiende Crocussen en Soldanelle's er toch al doorheen, uitkijkend of het ook hier werkelijk lente wil worden. Als we wat willen rusten, zoeken we een van de vele banken uit bij het sparrebos waarin Raven nestelen. Als we ze niet zien, horen we in elk geval wel hun zware geluid. Nu we het toch over vogels hebben, in Mürren komen de Alpenkauwtjes (Alpendohlen) kijken of de gasten wat eetbaars hebben achtergelaten.

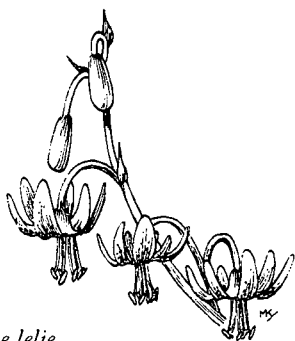
In het dal van de beek die het water van de Staubbach levert, staan nog al wat Dotterbloemen, maar veel kleiner dan wij ze thuis in de Biesbos hebben.

Als Herr Bonino nóg een mooie dag voorspelt, nemen we een gratis reisdag op. De tocht gaat nu naar de Kleine Scheidegg. Vanaf het station kunnen we een gemakkelijke afdaling maken naar Wengeralp of nog verder naar Wengen. Maar misschien gaat u liever eerst nog naar het eindstation op de Jungfrau. Ons is het echter te doen om de zwavelgele anemonesoort *Pulsatilla alpina subsp. apiifolia*, die vooral voorkomt op silikaatgesteente. We zitten tegen het granietcentrum van Zwitserland aan, zodat het voorkomen klopt. Op kalk treft men meestal de witte ondersoort aan, *subsp. alpina*, maar die kán ook op silikaat groeien, waar de zwavelgele ondersoort hem echter meestal de baas is en dus heeft verdrongen. Ook het zwaar behaarde Wildemanskruid valt op. Op de verdere weg naar Wengen vormen violette Mont-Cenisviooltjes (*Viola cenisia*), een witte ranonkelsoort met monnikskapvormige bladeren (*Ranunculus aconitifolius*) en de witbestoven 'Mehlprimel' (*Primula farinosa*) wel de voornaamste soorten. Nu we in het begin van de dooiperiode in het hooggebergte zijn, horen we van de Jungfrau de lawines naar beneden donderen.

Voor baardmossen gaan we met de bus van station Brienz naar de Axalp. We kijken goed uit naar de eerste ontsluiting even voorbij Kienholz. Van het Kurhaushotel gaat de weg tamelijk langzaam omhoog. Op circa 1600 meter gekomen, zien we de baardmossen als dikke slierten aan de sparren bengelen. Kunt u het opbrengen, dan moet u uitstappen bij Tiefental en vandaar links van de halte door bossen en langs hellingen met Trollius naar de beroemde Hinterburgseli gaan, waar u de Turkse lelie (*Lilium martagon*) kunt aanschouwen. Voor ouderen is het echter wel een wat zware tocht.

Tijdens de afdaling van de Axalp zien we het Piramidezenegroen (*Ajuga pyramidalis*), de diepgele *Viola biflora* met inderdaad meestal twee bloempjes aan een stengel, alsmede de Bos- en de Weidegeelster. De bergvorm van Vrouwenmantel, vaak foutief Silbermantel genoemd, is *Alchemilla vulgaris subsp. alpestris*. Die bedekt hier de wegkanten. De echte Silbermantel (*Alchemilla conjuncta*) komt op kalkbodem voor.

Nu moeten we nog *Saxifraga azoon*, een Steenbreek-soort met witte puntjes aan de bladeren (kalkafscheiding), zien en daarvoor gaan we naar de oorsprong van de waterleiding van Schwanden. De weg leidt ons door een bos langzaam naar boven, tot we dicht bij de beek op de rotsblokken de rozetten met daarboven de lange tros witte bloempjes vinden. U kunt ze overigens ook bij een goede kweker in Nederland krijgen;

Turkse lelie

Piramidezenegroen

het is een gemakkelijke rotsplant. Als u met bepaalde alpenplantensoorten eens een proef in uw vaderlandse tuin wilt nemen, hetgeen altijd verleidelijk is, neemt u dan liever wat op de groeiplaats ingezameld zaad mee. Dan heeft u bovendien veel meer kans op succes dan door het verfoeilijke uitsteken.

Het wordt tijd dat we van het alpenland weer afscheid nemen. Maar de Wolfskers (*Atropa bella-donna*) willen we toch niet missen! Dus gaan we via Oberschwanden, en nemen dan halverwege Schried de asfaltweg, aangelegd voor de aardgasleiding (uit Nederland!) die over het gebergte heengaait. Bij een bocht van die weg staan de planten in volle bloei.

Er zijn hier talloze mogelijkheden voor een vakantie van drie weken. Nog niet genoemd heb ik de wandeling van Zweilütschinen naar Wilderswil. Dan kunnen we aan de andere zijde van het dal de gletscherkrassen in de bergwand nog goed waarnemen. Gewone toeristische uitstapjes zoals van Lauterbrunnen naar de Trümmelbach langs de Staubbachfall, waar de Waterspreeuw nog voorkomt en waarbij we door bloemrijke weiden komen, zijn een belevenis. Gekraagde en de minder talrijke Zwarte roodstaartjes zien we vlak bij Schwanden, onze standplaats. Ze zitten er op de daken, uitkijkend naar rondvliegende insecten. De Waterspreeuw kunt u ook ontmoeten in de Aareschlucht bij Meiringen; de soort broedt er tussen de struiken aan de rotswand. Op de steenhopen in de bedding springen de kwieke vogeltjes rond, op jacht naar insecten in en boven het water.

Maakt u de wandeling door de Schlucht, let u dan ook op de ronde uithollingen boven u, ontstaan door de draaiende gletscherstenen die in de Schlucht terecht kwamen. De Aar heeft in de loop der tijden de kloof wel wat uitgeslepen en ze doet dat nog.

Resumerend kunnen we stellen, dat Schwanden, 15 minuten gaans van station Brienz en per bus vandaar zelfs in drie minuten bereikbaar, bijzonder gunstig is gelegen voor uitstapjes in de omgeving en ook voor grotere tochten naar de Kleine Scheidegg, Thun, Zweisimmen, Kandersteeg enz.

Schrijver dezes geeft gaarne nadere inlichtingen, hetzij telefonisch (0 78 - 4 31 76), hetzij schriftelijk (s.v.p. postzegel voor antwoord).

Illustraties: M. J. Ch. Kolvoort

Adres van de schrijver:

Literatuur en kaartmateriaal

A. Binz, Schul- und Exkursionsflora für die Schweiz. Ongeïll. Verlag Schwabe & Co., Basel.

E. Thommen, Taschenatlas der Schweizer Flora (kleine zwartwit-tekeningen, afgestemd op de hiervoor genoemde flora), Birkhäuser Verlag, Basel.

Hegi/Merxmüller, Alpenflora. C. Hanser Verlag, München.

E. Landolt, Unsere Alpenflora. Verlag Schweizer Alpenklub.

Paula Kohlhaupt, Alpenblumen in kleur. Uitg. Zomer & Keuning, Wageningen.

Landeskarte der Schweiz, Blatt 1208 en 1209.